

М. О. Пижова,

доктор юридичних наук, доцент,
проректор з наукової роботи
Державного податкового університету
orcid.org/0000-0003-3652-5581

О. М. Пижов,

доктор філософії з права,
проректор з науково-педагогічної роботи та стратегічного
розвитку,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Національного університету фізичного виховання і спорту України
orcid.org/0000-0003-1802-3035

ТИМЧАСОВЕ ВІДСТОРОНЕННЯ СПОРТСМЕНА У ЗВ'ЯЗКУ З ПІДОЗРОЮ У ДОПІНГУ: ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ АНТИДОПІНГОВОГО ТА ТРУДОВОГО ПРАВА

У статті досліджується правова природа тимчасового відсторонення спортсмена у зв'язку з підозрою у допінгу як міжгалузевого правового явища, що виникає на перетині антидопінгового та трудового права. Обґрунтовується, що тимчасове відсторонення не може розглядатися виключно як внутрішній спортивно-дисциплінарний захід, спрямований на забезпечення чесності змагань, оскільки на практиці воно безпосередньо впливає на право спортсмена на працю, можливість продовження професійної діяльності, доступ до тренувального процесу, отримання винагороди за контрактом, участь у змаганнях, збереження ділової репутації та стабільність трудових або квазітрудова відносин.

У результаті дослідження встановлено, що ключова проблема полягає у різній правовій логіці антидопінгового та трудового права. Якщо антидопінгове право орієнтоване на захист доброчесності спорту, недопущення потенційної переваги та підтримання довіри до результатів змагань, то трудове право покликане гарантувати захист працівника від необґрунтованого усунення від роботи, втрати доходу та непропорційного втручання у професійну сферу. Саме тому тимчасове відсторонення спортсмена за своєю суттю виходить за межі суто спортивного регулювання і набуває ознак заходу, що має трудо-правові наслідки.

Окремо обґрунтовується, що українське законодавство поки не містить достатньо цілісного механізму узгодження антидопінгових вимог із трудовими гарантіями спортсмена. Це зумовлює необхідність нормативного уточнення підстав, меж, строків і правових наслідків тимчасового відсторонення, а також визначення правил щодо оплати праці, участі у тренувальному процесі, статусу спортсмена в клубі чи збірній команді та порядку припинення або зміни контрактних правовідносин на період антидопінгового провадження. Зроблено висновок, що подальший розвиток спортивного права в цій частині має відбуватися на основі міжгалузевих підходів, який поєднує цілі антидопінгової політики з фундаментальними гарантіями трудового права та прав людини.

Ключові слова: антидопінгове право, допінг, трудові права, трудові відносини, справедлива винагорода, відсторонення, працівник, роботодавець, право на справедливі умови праці, періоди відпочинку, контракт, спортивне право.

Pyzhova M., Pyzhov O. Temporary suspension of an athlete due to suspicion of doping: issues related to the interaction between anti-doping and labor law

This article examines the legal nature of the provisional suspension of an athlete on suspicion of doping as an interdisciplinary legal phenomenon arising at the intersection of anti-doping and labor law. It is argued that temporary suspension cannot be viewed exclusively as an internal sports disciplinary measure aimed at ensuring the integrity of competitions, since in practice it directly affects the athlete's right to work, the ability to continue professional activities, access to the training process, receipt of contractual compensation, participation in competitions, preservation of professional reputation, and the stability of labor or quasi-labor relations.

The study found that the key problem lies in the differing legal logic of anti-doping and labor law. While anti-doping law is focused on protecting the integrity of sport, preventing potential advantages, and maintaining trust in competition results, labor law is designed to guarantee the protection of employees against unjustified removal from work, loss of income, and disproportionate interference in the professional sphere. This is precisely why the temporary suspension of an athlete, by its very nature, goes beyond purely sports-related regulation and takes on the characteristics of a measure with labor-law implications. It is further argued that Ukrainian legislation does not yet contain a sufficiently comprehensive mechanism for reconciling

© М. О. Пижова, О. М. Пижов, 2025

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

anti-doping requirements with an athlete's labor guarantees. This necessitates regulatory clarification of the grounds, limits, duration, and legal consequences of temporary suspension, as well as the establishment of rules regarding remuneration, participation in training, the athlete's status within a club or national team, and the procedure for terminating or modifying contractual relationships during the period of anti-doping proceedings. It is concluded that the further development of sports law in this area should be based on a cross-sectoral approach that combines the goals of anti-doping policy with the fundamental guarantees of labor law and human rights.

Key words: *anti-doping law, doping, labor rights, labor relations, fair compensation, suspension, employee, employer, right to fair working conditions, rest periods, contract, sports law. Постановка проблеми.*

Сучасна антидопінгова система була створена для захисту чесної конкуренції, здоров'я спортсменів і цілісності спорту. Водночас правові механізми, за допомогою яких функціонує ця система, мають наслідки, що виходять далеко за межі суто спортивної сфери. Одним із найбільш чутливих таких механізмів є тимчасове відсторонення спортсмена у зв'язку з підозрою у допінгу. Хоча таке відсторонення зазвичай подається як превентивний захід, спрямований на збереження довіри до змагань і забезпечення ефективності антидопінгового контролю, на практиці воно може означати негайне виключення з професійної діяльності, тренувального процесу, командної участі, доступу до спортивної інфраструктури та пов'язаного зі спортом заробітку. Саме тому тимчасове відсторонення не може розглядатися виключно як внутрішній дисциплінарний інструмент спортивних організацій. Його необхідно аналізувати і як захід, що безпосередньо впливає на правове становище спортсмена як працівника, виконавця послуг, самозайнятої особи чи іншого економічно активного суб'єкта, чия можливість отримувати дохід залежить від безперервної участі у спорті.

Ця проблема виникає на перетині двох нормативних порядків, які традиційно розвивалися за різною логікою. Антидопінгове право ґрунтується на цілях збереження «духу спорту», забезпечення рівності змагання та стримування використання заборонених речовин і методів. Натомість трудове право зорієнтоване на захист слабшої сторони трудових відносин, охорону права на працю, забезпечення процедурної справедливості та запобігання необґрунтованим обмеженням професійної діяльності та заробітку особи. Напрямок між цими двома правовими системами особливо виразно проявляється тоді, коли антидопінгові правила допускають заходи виключення ще до остаточного встановлення вини. У таких випадках спортсмен може зазнавати істотних професійних і фінансових втрат на стадії, коли обвинувачення ще не було повністю розглянуто, а гарантії справедливого розгляду та вимога пропорційності набувають особливої ваги.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика антидопінгових обмежень у спорті впродовж останніх років дедалі частіше досліджується не лише в межах спортивного права, а й крізь призму прав людини, економічних свобод та трудових гарантій спортсмена. У зарубіжній правовій доктрині помітне місце посідають праці А. Рігоцці, Г. Кауфманн-Колер і Дж. Малінверні, у яких антидопінгове регулювання аналізується з позицій дотримання основоположних прав спортсменів, насамперед права на справедливий розгляд, принципу пропорційності та права на працю. Значний внесок у розроблення цієї тематики зробив Я. Екснер, який досліджував антидопінгові санкції в контексті права Європейського Союзу, розглядаючи строки недопуску до участі у змаганнях як можливе обмеження прав спортсмена як працівника, самозайнятої особи, надавача послуг або суб'єкта господарювання. Трудоправовий та економічний вимір антидопінгових обмежень детально висвітлено у працях А. Грінгау, яка розглядає антидопінгові відсторонення через доктрину *restraint of trade*, акцентуючи увагу на необхідності співвіднесення легітимних інтересів спорту з втратами, яких зазнає спортсмен у зв'язку з обмеженням можливості здійснювати професійну діяльність. Важливими для розуміння взаємозв'язку антидопінгового та трудового права є також висновки П. Хорвата, який на прикладі австралійського футболу показав, що антидопінгові заходи можуть мати наслідком втрату винагороди, стигматизацію спортсмена та вихід за межі традиційного предмета трудового контракту.

У вітчизняній юридичній літературі питання антидопінгового регулювання та трудо-правового статусу спортсмена поки що не набули достатньо комплексного висвітлення. Переважна частина наявних досліджень зосереджується або на загальних питаннях антидопінгової відповідальності, або на остаточних санкціях у вигляді дискваліфікації, тоді як проблеми правової природи тимчасового відсторонення, його впливу на право на працю, оплату праці, доступ до тренувального процесу, статус спортсмена у клубі чи збірній, а також підстав дострокового припинення чи зміни контрактних відносин залишаються недостатньо розробленими. Саме ця обставина зумовлює актуальність обраної теми та потребу у спеціальному дослідженні співвідношення антидопінгового та трудового права в контексті тимчасового відсторонення спортсмена.

Метою статті є дослідження особливостей правового регулювання тимчасового відсторонення спортсмена у зв'язку з підозрою у допінгу, визначення його місця у системі антидопінгових і трудових правовідносин, виявлення проблем співвідношення антидопінгового та трудового права, а також обґрунтування напрямів удосконалення національного законодавства з урахуванням потреб захисту права спортсмена на працю, належну правову процедуру та пропорційність обмежень.

Виклад основного матеріалу. Наукові дослідження показують, що антидопінгові санкції, а тим більше негайне усунення від участі, не можуть оцінюватися лише через призму внутрішніх цінностей спорту. А. Рігоцці, Г. Кауфманн-Колер і Дж. Малінверні демонструють [1], що антидопінгове регулювання вже

давно породжує серйозні дискусії щодо основоположних прав спортсменів, зокрема щодо гарантій справедливого розгляду, пропорційності та права на працю. Вони наголошують, що спортсмени можуть підпадати під дію норм, які захищають право на працю, оскільки професійний спорт нерідко є засобом їхнього існування, а дисциплінарні відсторонення здатні істотно обмежувати таку можливість. Водночас, на їхню думку, реальна правова складність полягає не лише в існуванні суворої відповідальності як такої, а й у практичних наслідках санкцій, що випливають з антидопінгових порушень. Це спостереження особливо важливе для теми тимчасового відсторонення, оскільки саме на початковій стадії провадження антидопінгова система може спричинити серйозні професійні наслідки ще до остаточного встановлення відповідальності.

Подібна проблематика порушується і в працях Я. Екснера [2], який аналізує антидопінгові санкції з позицій права Європейського Союзу та економічних свобод спортсменів. Він стверджує, що строки недопуску до участі у змаганнях можуть становити обмеження прав, які спортсмени мають за правом ЄС як працівники, самозайняті особи, надавачі послуг або суб'єкти господарювання, оскільки такі заходи перешкоджають їм займатися спортом, обмежують доступ до тренувань з командою, позбавляють можливості користуватися клубною інфраструктурою та можуть спричинити припинення виплат чи іншої фінансової підтримки, пов'язаної зі спортом. Екснер також підкреслює, що суворість антидопінгових санкцій має оцінюватися крізь призму принципу пропорційності, а тягар, який створює усунення від спорту, є не лише дисциплінарним, а й економічним та професійним. Хоча його увага зосереджена насамперед на строках недопуску, логіка цього аналізу є навіть переконливішою стосовно тимчасового відсторонення: превентивне усунення на стадії підозри може спричинити ті самі трудові наслідки тоді, коли відповідальність спортсмена ще не встановлена.

Трудо-правовий вимір проблеми ще виразніше розкривається у дослідженнях, які розглядають антидопінгові відсторонення через доктрину обмеження права на працю та свободи професійної діяльності. А. Грінгау показує [3], що антидопінгові правила функціонують через мережу комерційних зв'язків, серед яких контракт спортсмена з клубом, угоди зі спортивними організаціями та зобов'язання дотримуватися правил керівних органів. Із цієї точки зору відсторонення може означати обмеження можливості спортсмена здійснювати свою професійну діяльність, а отже, його правомірність повинна оцінюватися шляхом зіставлення легітимних інтересів спорту із тими втратами, яких зазнає спортсмен. Важливо, що Грінгау ставить під сумнів, чи залишається модель «одне правило для всіх» прийнятною та необхідною в сучасному суспільстві. Саме тут постає центральне питання цього дослідження: якщо тимчасове відсторонення перериває професійну діяльність спортсмена, впливає на його контрактні відносини та здатність заробляти, чи зберігає антидопінговий режим справедливий баланс між регуляторною необхідністю та трудо-правовим захистом?

Важливо розуміти, що ця напруга не є суто теоретичною. П. Хорват, аналізуючи дію системи WADA у контексті австралійського футболу, наголошує, що відсторонення може спричинити істотну втрату винагороди та зачіпати ті питання, які представники гравців вважали такими, що виходять за межі належного предмета трудового контракту. Він також зауважує, що антидопінгові системи нерідко є надмірно жорсткими у ставленні до вживання речовин, не пов'язаних із підвищенням спортивних результатів, і можуть запроваджувати суворі санкції без надання реальної реабілітаційної відповіді, водночас піддаючи спортсмена публічній стигматизації, репутаційним втратам, позбавленню виплат та усуненню від професійної діяльності [4]. Ці висновки є надзвичайно релевантними для проблеми тимчасового відсторонення, оскільки вони показують, що антидопінгове правозастосування впливає не лише на спортивну допущеність до змагань, а й на саму сутність трудового буття спортсмена: дохід, конфіденційність, професійну безперервність та доступ до систем підтримки, які зазвичай асоціюються з трудовими відносинами.

Сильним реальним прикладом, який ілюструє проблему взаємозв'язку антидопінгового та трудового права, є справа П. Погба (Juventus). 11 вересня 2023 року Reuters [5] повідомило, що Погба було тимчасово відсторонено рішенням національного антидопінгового трибуналу Італії після того, як у пробі, взятій після матчу Серії А проти «Удінезе», виявили заборонені речовини, пов'язані з тестостероном. Reuters також зазначало, що на той момент Погба мав чинний контракт із Juventus до червня 2026 року, а це важливо, оскільки антидопінговий захід одразу вплинув не лише на його спортивну допущеність, а й на діючі контрактні відносини з клубом.

Трудо-правовий вимір цієї ситуації став особливо очевидним після того, як відсторонення почало прямо впливати на заробіток спортсмена і стабільність його контракту. Juventus під час антидопінгового провадження виплачував Погба лише мінімальну зарплату в розмірі 2 000 євро на місяць, а в разі остаточного підтвердження дискваліфікації його контракт міг бути припинений. Згодом, після того як Спортивний арбітражний суд зменшив санкцію з чотирьох років до 18 місяців, Juventus і Погба за взаємною згодою припинили контракт з набранням чинності з 30 листопада 2024 року.

Цей кейс є особливо цінним, оскільки він показує, що тимчасове відсторонення у зв'язку з підозрою у допінгу не є лише процесуальним спортивним заходом. На практиці воно може діяти як захід із прямими наслідками для права на працю, оплати праці, професійної діяльності та контрактної стабільності спортсмена. Ще до завершення повного антидопінгового розгляду Погба був усунений від участі у матчах, його дохід був фактично зведений до мінімуму, а продовження контракту опинилося під реальною загрозою.

Інакше кажучи, антидопінговий механізм зачепив ті базові елементи, які зазвичай перебувають у центрі охорони трудового права: доступ до роботи, винагороду за працю, безперервність професійної діяльності та захист від непропорційного позбавлення засобів існування.

У контексті порушеної теми, справа Погба демонструє ключову юридичну проблему співвідношення антидопінгового та трудового права: антидопінгові правила створені для захисту чесної конкуренції та цілісності спорту, однак заходи, які вони передбачають, можуть фактично виконувати функцію трудо-правових санкцій задовго до остаточного встановлення відповідальності. Це породжує напругу між, з одного боку, регуляторною логікою спорту, яка віддає пріоритет превентивному усуненню та захисту змагання, і, з іншого боку, логікою трудового права, для якого визначальними є процедурна справедливість, пропорційність, недопустимість свавільного усунення від роботи та охорона заробітку. Саме тому тимчасове відсторонення у справах про допінг не можна розглядати лише як внутрішню справу спортивної дисципліни, його необхідно аналізувати і як захід, що має серйозні трудо-правові наслідки для спортсмена як працівника або економічно активного професіонала.

Щодо України, то тут проблема співвідношення антидопінгового та трудового права вже частково врегульована, але все ще залишається фрагментарною. Закон України «Про антидопінгову діяльність у спорті» [6] прямо визначає, що антидопінгові правила в Україні є спортивними правилами, які затверджує Національний антидопінговий центр, і вони є обов'язковими для спортсменів, допоміжного персоналу та спортивних федерацій, цей самий закон також передбачає визнання рішень дисциплінарних антидопінгових органів і встановлює, що центральний орган у сфері спорту припиняє фінансову підтримку спортсмена, відстороненого внаслідок порушення антидопінгових правил, на весь період відсторонення. Водночас Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [7] закріплює, що діяльність у професійному спорті, яка є основним джерелом доходу спортсмена, провадиться відповідно не лише до спеціального спортивного закону, а й до Кодексу законів про працю України, а спортсмен набуває статусу професіонала з моменту укладення контракту; окремо для членів національних збірних закон прямо встановлює, що у разі дискваліфікації (відсторонення), зокрема за допінг, спортсмен одночасно виключається зі складу національної та штатної збірної [9].

Саме тут і проявляється головна проблема. З одного боку, українське законодавство досить чітко врегульовує спортивно-правові наслідки антидопінгового відсторонення: дію антидопінгових правил, роботу дисциплінарних органів, припинення державної фінансової підтримки та виключення зі збірних. З іншого боку, трудо-правові наслідки такого відсторонення виписані значно слабше. КЗпП України дозволяє роботодавцю відсторонювати працівника від роботи лише у визначених законом випадках, зокрема за появу в нетверезому чи наркотичному стані або в інших випадках, прямо передбачених законодавством [8], але спеціальний антидопінговий закон не формулює детального трудового режиму тимчасового відсторонення спортсмена: він не встановлює окремо правил щодо збереження заробітної плати за контрактом, доступу до тренувального процесу, статусу спортсмена в клубі, меж одностороннього призупинення клубних виплат чи підстав дострокового припинення контракту. У результаті в Україні антидопінгове відсторонення вже має чіткий спортивний та фінансово-організаційний ефект, але механізм його узгодження з гарантіями трудового права все ще залишається неповним і значною мірою переноситься на рівень контрактів, внутрішніх регламентів клубів і практики їх застосування.

Висновки та перспективи. Проведене дослідження дає підстави для висновку, що тимчасове відсторонення спортсмена у зв'язку з підозрою у допінгу за своєю правовою природою не може розглядатися виключно як внутрішній спортивно-процесуальний або дисциплінарний захід. Воно є міжгалузевим правовим інститутом, який одночасно належить до сфери антидопінгового регулювання та породжує істотні трудо-правові наслідки. На відміну від суто спортивного підходу, за якого тимчасове відсторонення сприймається як превентивний механізм захисту добросовісності змагань, у трудо-правовому вимірі воно означає обмеження доступу спортсмена до професійної діяльності, можливу втрату заробітку, ускладнення реалізації контрактних прав, обмеження участі у тренувальному процесі та ризик дострокового припинення трудових або квазітрудова відносин. Саме тому оцінка правомірності такого заходу має здійснюватися не лише крізь призму цілей антидопінгової політики, а й з урахуванням принципів пропорційності, правової визначеності, справедливої процедури та належного захисту права спортсмена на працю.

Ключова проблема полягає у різній регулятивній логіці антидопінгового та трудового права. Якщо антидопінгове право орієнтоване насамперед на недопущення потенційної переваги та підтримання довіри до спортивних результатів, то трудове право виходить із необхідності захисту особи від необґрунтованого усунення від професійної діяльності та непропорційного втручання у її економічну сферу. Це протиріччя особливо загострюється на стадії підозри у допінгу, коли рішення про тимчасове відсторонення може спричинити для спортсмена суттєві негативні наслідки ще до остаточного встановлення його відповідальності. У цьому сенсі тимчасове відсторонення здатне фактично набувати ознак дострокового покарання, що не повною мірою узгоджується з гарантіями справедливої правової процедури.

Окремого висновку потребує український контекст. Національне законодавство вже містить норми, які досить чітко визначають спортивно-правові та організаційно-фінансові наслідки антидопінгового відсторонення, однак не забезпечує належного та системного регулювання його трудо-правового виміру. Передусім

залишається невизначеним питання про обсяг гарантій спортсмена на період тимчасового відсторонення, включаючи збереження чи обмеження виплати винагороди за контрактом, доступ до тренувального процесу, межі зміни статусу спортсмена у клубі чи збірній команді, а також допустимі підстави для одностороннього призупинення або припинення контрактних відносин. У результаті механізм узгодження антидопінгових вимог із трудовими гарантіями в Україні фактично переноситься на рівень контрактної практики, внутрішніх регламентів спортивних організацій та індивідуального правозастосування, що знижує рівень правової визначеності та передбачуваності для спортсмена.

У зв'язку з цим перспективами подальшого розвитку законодавства України у цій сфері є нормативне закріплення спеціального правового режиму тимчасового відсторонення спортсмена; визначення його підстав, меж і строків; встановлення мінімальних трудо-правових гарантій на період такого відсторонення; врегулювання питання участі спортсмена у тренувальному процесі; визначення допустимих моделей оплати праці або її часткового обмеження; а також закріплення чітких правил щодо зміни чи припинення контрактних правовідносин у період антидопінгового провадження. Не менш важливим є посилення процесуальних гарантій, зокрема права спортсмена на оперативний перегляд рішення про тимчасове відсторонення, належне обґрунтування такого заходу та забезпечення балансу між інтересами спорту і правами особи.

Отже, подальший розвиток спортивного права у цій частині має відбуватися на основі міжгалузевого підходу, який поєднує цілі антидопінгової політики з фундаментальними гарантіями трудового права та прав людини. Перспективним напрямом подальших наукових досліджень є розроблення моделі спеціального правового регулювання праці професійного спортсмена в умовах антидопінгових проваджень, а також вивчення контрактної практики клубів і спортивних федерацій щодо наслідків тимчасового відсторонення.

Список використаних джерел:

1. Rigozzi A., Kaufmann-Kohler G., Malinverni G. Doping and Fundamental Rights of Athletes: Comments in the Wake of the Adoption of the World Anti-Doping Code. *International Sports Law Review*. 2003. № 3. P. 39–67.
2. Exner J. Anti-doping and athletes' rights under EU law: four-year period of ineligibility as disproportionate sanction? // *IUS et Societas*. 2017/2018. 27 p.
3. Greenhow A. Anti-Doping Suspensions and Restraint of Trade in Sport. *Sports Law eJournal*. 2008. Art. 7. P. 1–8.
4. Horvath P. Anti-doping and human rights in sport: the case of the AFL and the WADA Code. *Monash University Law Review*. 2006. Vol. 32, No. 2. P. 357–386.
5. Juve's Pogba provisionally suspended after testing positive for testosterone. Reuters. 2023. URL: https://www.reuters.com/sports/soccer/juves-pogba-provisionally-suspended-after-testing-positive-testosterone-2023-09-11/?utm_
6. Про антидопінгову діяльність у спорті: закон України від 26.01.2022 № 2011-IX / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2011-20> (дата звернення: 11.01.2025).
7. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24.12.1993 № 3808-XII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3808-12> (дата звернення: 21.01.2025).
8. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/322-08> (дата звернення: 17.01.2026).
9. Пижова М. О., Пижов О. М. Спорт як особлива сфера зайнятості. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Вип. 1. 2024. С. 21–24. URL: <https://nvppp.in.ua/vip/2024/1/6.pdf>

Дата надходження статті: 14.08.2025

Дата прийняття статті: 30.08.2025

Опубліковано: 01.10.2025